

ПЕРЕДМОВА

Скільки потрібно місця для дива?

Якесь дивне запитання, правда ж? У сучасному світі, де координатами успіху вважають прагматичний розрахунок, матеріальні цінності, дуже дорогі (й непотрібні, одноразові) речі, мимовільні та поверхові стосунки і штучні почуття (часто — у форматі штучного інтелекту, на жаль), хтось ще ставить запитання про якісь дива.

Вважають, що вірити в диво — ознака або дитинності, або магічного мислення. Принаймні так доводять усім іншим приземлені дорослі, кому в дитинстві, скоріш за все, не розказували казок.

Диво — це справді казка, щось невловиме, ефемерне, світле, прекрасне, натхнення і найчастіше — незбагнення. Диво — це формат для інших вимірів, вищих сфер, тонших матерій, якими є світло, енергія, Бог у всіх його іпостасях і проявах. Віра в диво — це, насамперед, вміння кожної душі вловити оті чарівні вібрації чутливою антенкою своєї душі. Вловити тоді, коли душа налаштована на потрібну частоту чи тональність. Ця віра, як і саме диво — постійне і всюди-суще. Так, воно існує для тих, хто вірить у нього і хто вміє дивуватись. (Смерть душі, животіння чи біологічне існування — це зневіра, невміння дивуватись і знаходити для себе щось таке, що виплесне море емоцій і вражень. Недарма кажуть, що можна прожити без любові та без надії, але без віри — то не життя).

Диво — це не завжди про добро і красу. На жаль, у наші непевні часи дивом може стати і щось моторошне, і болюче,

і вкрай неприємне. Таке собі «чорне диво» чи «пекельне диво», яке несуть вершники апокаліпсису, яке вривається у наше життя, немов шалена стихія.

Однак, і в умовах вкрай критичних і зовсім не романтичних, диво намагається вирівняти баланс у цьому хаотичному і розхитаному до країв світі. Так, останніх кілька років у більшості українців справжнім дивом натеper є вижити у неопалюваних приміщеннях, ховаючись від обстрілів чи боронячи свою землю на позиціях, де сучасна зброя значно швидша за людську пильність. В умовах війни й екстремальних умовах проживання різко стоншується грань поміж життям і смертю, а тому присутність дива в цьому часопросторі — питання надважливе і відчутне, як відкритий нерв. Свідченням цього є, без перебільшення, тисячі дивовижних історій, описаних у стані війни.

До таких оповідань у цій збірці можна віднести зокрема: *Ольга Карабин «У сорочці»*, *Леся Кічура «Душі-метелики»*, *Люба Козак «Рани»*, *Людмила Пуляєва «В окопах немає атеїстів»*, *Наталя Ярема «Капелан»*.

Траплялись такі свідчення і раніше. На жаль, історія українців, а відтак і їхня проза — це правда про багаторічну боротьбу, звитягу, віру, надію і любов, про мудрість і молитву, присутність вищих сил і дива. Описано чимало випадків і ситуацій, коли щось дужче за збіг обставин, щось вище за фарт і міцніше за відвагу допомогло втриматись багатом на карті світу, вчепитись за часоплин і продовжити себе у нащадках. Навіть після випаленої землі проростали зерна правди і любові, які були закладені в душі тих, хто вірив.

Кілька оповідань із цієї збірки вражають тим, як у них достеменно і реалістично описано панування совітького режиму — сатанинських часів безбожництва, знуцань, ламання віри і винищення культури. (*Мирослава Данилевська-Милян «Директор»*, *Ольга Деркачова Via Dolorosa*, *Андрій Содомора «Зерна»*, *Юрій Грешко «Добрий самарянин»*).

Про дивовижні обставини, в яких опинились герої, а також про несподівану розв'язку сюжету, довідуємось із прози

інших сучасних українських авторів, представлених у цій збірці (Анна Багряна «Опалове намисто», Мирослав Дочинець «Небесні кресала», Лілія Кравченко «Шанс на життя», Оксана Кришталева «Народжена для інших», Віктор Палинський «Сонячний хлопчик»).

Представлені увазі читачів і твори, які пронизують собою дуже великі відтинки часу, пов'язують цілі покоління, цементують спільними цінностями (Оксана Маїк «Яблуня», Ольга Яворська «Не дочекався», Галина Яценко «На всіх дорогах життя»).

Особисті (на перший погляд побутові) сюжети, які розкривають нам глибоку психологічність і драматичність пережитого, інтимні переживання героїв, їхні душевні глибини, представлені такими творами та авторами (Олександр Вагиль «Боже чудо», Любов Долик «Гроза», Люба Кіндратович «Дитя віри», Ольга Кіс «Дерев'яна вервечка», Тетяна Новацька-Титаренко «Обід, вечеря», Богдана Павлечко «Божественна okazія», Оксана Сайко «Поміж невимовленим», Марія Староста «Осінь»).

Живемо собі день за днем, від буднів до свят, мандруючи із безтурботного дитинства у закохану молодість, відповідальну зрілість і заслужену старість. Та протягом усіх цих мандрів майже не згадуємо, що нас постійно супроводжує диво. Озираємось, гортаємо родинні фотоальбоми, перебираємо у пальцях старі листи і поштівки, але дива там не знаходимо — найчастіше лише спогади або родинні історії.

І все ж — для дива не потрібно особливого місця, бо воно всюдисуще і вічно присутнє. Воно — як повітря, яким ми дихаємо. Диво — як постійна потреба триматися за нитки життя. Диво — це те, що завжди приходить вчасно, якщо налаштувати антенку своєї душі на правильну частоту чи тональність.

Оксана Кришталева, упорядниця

Анна Багряна

ОПАЛОВЕ НАМИСТО

З Вікторією ми працювали разом на радіо, в редакції політичних новин. Конфліктів не мали, хоча й приятельками теж ніколи не були. Всі наші розмови обмежувалися лише роботою. Я знала, що вона на кілька років старша від мене і що живе сама в однокімнатній квартирі на лівому березі Дніпра. Інші подробиці її життя мене тоді не цікавили. Пізніше я перейшла працювати в рекламну агенцію, продовжуючи вряди-годи навідуватися на каву до своїх колишніх колег. А через кілька місяців Вікторія теж змінила роботу. Відтоді я більше її не бачила, а скоро й узагалі забула про неї.

Власне, саме тому мене здивував несподіваний телефонний дзвінок цієї жінки через майже три роки після нашої останньої зустрічі. Це було взимку, на початку лютого. Вона сказала, що має до мене одну невідкладну справу.

Ми зустрілися того ж вечора в кав'ярні «Дім Бергоньє» неподалік від станції метро «Театральна». Вікторія майже не змінилася. Була такою ж стрункою та вишуканою чорнявкою з підстриженим волоссям і майже без макіяжу. Тільки тепер від неї відгонило пусткою, а в її погляді прочитувалася бездонна й холодна приреченість.

Після того, як ми замовили зелений чай із лимоном і перекинулися кількома банальними фразами, вона дістала із торбинки кольоровий пакет і простягнула його мені.

— Це подарунок для тебе.

Я кинула на Вікторію здивовано-запитальний погляд, тоді мовчки взяла пакет, зазирнула всередину й обережно дістала звідти намисто з напівпрозорих блакитно-перламутрових камінців.

— Чистий опал. Без підробки. Якщо не помиляюся, це твій улюблений колір, — її голос прозвучав глухо й без жодних емоцій.

— Так. Неймовірна краса! Але з якого приводу? До мого дня народження насправді ще дуже далеко.

— Хіба для того, аби зробити іншій людині подарунок, обов'язково потрібен якийсь привід? — запитала Вікторія.

— Та ні, просто...

— Дивуєшся, чому це я раптом згадала про тебе? — по цих словах вона пильно зазирнула мені в очі. — Зараз усе поясню. Власне, заради цього й хотіла з тобою зустрітись. Річ у тім, що тиждень тому мені поставили страшний діагноз. Онкологія, по-жіночому. На жаль, вже запізно робити операцію. За прогнозами лікарів, жити мені залишилося щонайбільше три місяці. З одного боку, ніби й немало. Але, погодься, для того, аби остаточно владнати всі земні справи, не так уже й багато.

Я мовчки слухала Вікторію. Мене дивували не її слова, а те, з яким спокійним виразом обличчя вона їх промовляла. А ще мимохіть промайнуло: як для останньої стадії раку моя ексколега має надто привабливий вигляд.

— Може, не все аж так безнадійно, — спробувала я її втішити доволі банальною фразою.

— Знаєш, спершу в мене було відчуття, що це просто якесь непорозуміння. Щось на кшталт помилково винесеного смертного вироку. Але потім я зрозуміла: насправді ніхто не помилився. Все відбувається цілком закономірно, ніби за сценарієм невидимого драматурга. Адже від певного моменту моє життя втратило будь-який сенс. Робота перестала приносити мені радість, та й платня така, що навіть на відпочинок у Карпатах не назбираєш. В особистому житті — суцільні розчарування. З батьками — одвічні конфлікти, власне, тому й орендную собі

окреме житло. Подруги повиходили заміж, понароджували дітей, нема з ким потеревенити за пивом. Не пам'ятаю, чи розповідала тобі, що в студентські роки я писала вірші і мріяла стати письменницею. Тепер не маю жодних творчих поривань, жодних ідей і цілей, але, найстрашніше, і жодних бажань. У свої двадцять вісім почуваюся годинником зі зламаним механізмом. Ніщо в цім житті не приносить мені справжньої радості, не викликає ні шаленства, ні гніву, ні захвату. Суцільна байдужість. Світ видається мені одноманітним і нудним.

Поки Вікторія говорила, я дмухала на чай і крадькома розглядала свій подарунок.

— Все ж таки, на відміну від в'язня-смертника, — сумно усміхнулася моя співрозмовниця, — я маю безцінну можливість на власний розсуд розпорядитися залишком відведеного мені земного часу. У зв'язку з цим у мене виникла ідея роздати свої речі всім тим людям, з котрими мене колись зводила доля. Зазвичай речі роздаються після смерті людини, її близькими. Та, як на мене, це трохи дико — ділити речі небіжчика. До того ж, зайві клопоти для родичів. Тому вирішила роздарувати все сама, поки ще жива. Хочу, аби кожен із моїх знайомих отримав від мене якусь річ і таким чином продовжив моє життя. Розумієш, про що я? Якщо тобі подобається це намисто і якщо ти бодай зрідка його одягатимеш, тоді для тебе я залишатимуся живою.

— Отже, це намисто було твоїм?

— Так. Я купила його на Андріївському узвозі, коли вчилася в десятому класі. Віддала за нього майже всі свої заощадження, накопичені таємно від батьків. Потім довгий час відмовляла собі у найнеобхідніших речах. Але не шкодувала, бо намисто того варте.

— А тепер... тобі не шкода його віддавати? — запитала я, долаючи несподіване хвилювання.

Вікторія гучно розсміялася, повернувши увагу хлопців із сусіднього столика.

— Шкода, — відказала по якімсь часі, спинивши сміх. — Якщо чесно, дуже шкода. У цьому намисті схований маленький

шматочок мого життя. Кілька приємних емоцій і наївних дівочих сподівань. Може, ти їх відчуєш і переживеш по-своєму.

— Вибач за невдале запитання. Насправді я мала на увазі інше. Ми з тобою ніколи не були близькими подругами. Ти мене майже не знаєш, а даруєш мені таку дорогу річ.

— Не хвилюйся. Зараз мені доводиться згадувати і менш знайомих людей. Я навіть склала список, аби ні про кого не забути. А з тобою ми все ж пропрацювали два роки в одній кімнаті. Хіба цього мало? До того ж, ти постійно пригощала мене чаєм і шоколадом.

— Це дрібниці.

— Не має значення. Я роздаю свої речі навіть тим людям, які принесли мені страждання, завдали болю. Хочу, аби й вони пам'ятали про мене. Тим паче, за ці роки назбиралося так багато речей — одягу, книжок, дисків, біжутерії, посуду, різних іграшок і сувенірів — що доводиться згадувати поспіль усіх. Принаймні тих, хто живе в Києві й чії координати я не загубила. Насправді це дуже складно. Ще складніше не помилитися у виборі подарунка. Переживаю лише за одне: аби мені вистачило на всіх часу.

Я перебирала пальцями гладенькі опалові намистинки й не могла повірити, що вони так легко й водночас так важко перейшли у мою власність.

Потому ми просто мовчки пили чай і час від часу всміхалися одна одній. Платили — кожна за себе, на цьому наполягла Вікторія.

Повернувшись додому, я дістала намисто із торбинки й стала уважно його розглядати. Проте приміряти ніяк не наважувалася. Почувалася спантеличеною і навіть трохи винною у тому, що взяла цю річ. Цілу ніч вертілася в ліжку, намагаючись збагнути дивну логіку своєї знайомої. Навіть пригадувала імена лікарів, які могли б їй допомогти. Та чи можна допомогти тому, хто не бачить сенсу жити далі?

Через три місяці я зателефонувала Вікторії на стільниковий, але голос оператора сповістив мене, що такого номера вже не існує. Того ж дня я вперше одягнула її подарунок.

Дивно, але вже не відчувала ані хвилювання, ані почуття провини. Просто згадувала тужні й приречені очі вродливої жінки, з якою колись працювала на радіо.

Весь день я вислуховувала компліменти від своїх колег по роботі. Вони ніби змовилися: безупинно повторювали, як мені личить це намисто, як воно увиразнює мої очі, як додає таємничості всьому моєму образу. Я сказала, що це подарунок від однієї приятельки, яка кілька днів тому померла від раку. Але чомусь ніхто мені не повірив.

Опалове намисто стало однією з моїх найулюбленіших прикрас. Я одягала його майже на всі свята й корпоративні вечірки. І одягаючи, щоразу думала про Вікторію. Все ж таки, вона вчинила мудро, роздавши свої речі за життя. Принаймні, якби не оце намисто з коштовного каміння, яке так мені личить, я нізащо не згадувала би про неї.

Від нашої зустрічі минуло майже п'ять років. За цей час я встигла закінчити аспірантуру, вийти заміж і об'їздити з робочими візитами кілька європейських країн. Та скоро наша рекламна агенція збанкрутіла. Мені довелося знову влаштуватися на радіо, тільки тепер — у редакцію культурних новин. Одного разу, повертаючись із чергової пресконференції, я зайшла в магазин косметики. Це було наприкінці травня, коли цвіли каштани. Раптом біля полиць із кремами побачила... Вікторію.

Вона навіть погарнішала. Була в строгій сукні вишневого кольору й чорних мешточках на високих підборах. Але головне — усім своїм виглядом випромінювала радісний блиск і неймовірно потужну вітальну енергію.

— Привіт, — усміхнулася.

Я стояла, ніби вкопана й не могла повірити власним очам.

— Дивуєшся, що я досі жива? — відгадала вона мої думки. — Не бійся, я не привид. Якщо не дуже квапишся, можемо зайти до нашої кав'ярні, це ж зовсім близько.

«Дім Бергонье» в цю пору дня був майже порожнім. Тож ми без вагань обрали той столик, за яким сиділи п'ять років тому. Знову замовили зелений чай.

— Раніше я ніколи не вірила в дива, — почала Вікторія, — але тепер кожен день, який мені дарує життя, сприймаю не інакше як диво. Я таки роздала усі свої речі. Майже всі. Залишила тільки найнеобхідніше. В тому числі комп'ютер, аби записувати на нього свої спонтанні думки, пов'язані з очікуванням смерті. Сталося так, що ця писанина захопила мене з головою...

Вікторія усміхнулася й ковтнула чаю.

— Пригадуєш, за отим столиком сиділи двоє хлопців? — вказала вона рукою за мою спину. — Так-от, коли ми з тобою розпрощалися, один із них вистежив мене до самого дому. Сказав, що я йому дуже сподобалася і залишив номер свого мобільного. Спершу я навіть не думала йому телефонувати...

Коли Вікторія вчергове піднесла горня з чаєм до вуст, я нарешті помітила на її правиці обручку.

— Його звати Андрієм. Він працює актором у театрі Лесі Українки. Нашій донечці вже три роки.

— Отже, ти одужала? — запитала я.

— Не знаю, чи можна це назвати одужанням. Зрештою, не виключено, що вирок лікарів таки був помилковим. Невидимий драматург зглянувся наді мною і переписав сценарій мого життя. Адже зараз я не маю жодних проблем зі здоров'ям.

— Мабуть, тебе вилікувало кохання, — висловила я своє припущення.

— Може, кохання. А може, натхнення й одержиме бажання написати книгу. Але все ж таки я більше схиляюся до думки, що мене врятували від смерті мої речі.

— Речі?

— Саме так, речі. Роздаючи їх своїм знайомим, я хотіла залишитися в їхній пам'яті назавжди. У моєму списку було понад дві сотні людей — друзі дитинства, однокласники, однокурсники, сусіди, колеги, кавалери й просто випадкові залицяльники... І вийшло так, що приблизно в один і той же час я нагадала їм усім про себе. Кожен із цих людей отримав від мене в дарунок якусь річ і, не дочекавшись моєї фізичної смерті, почав воскрешати мене у своїх спогадах. Відтак, я ожила, не встигнувши померти.

Мені мимоволі подумалося про опалове намисто і про той день, коли вперше одягнула його на роботу.

— До речі, я тобі телефонувала, але твій телефон чомусь був вимкнений.

— Номер телефону довелося змінити разом із життям, — весело підморгнула Вікторія. — Знаєш, коли майже всі мої речі опинилися в руках інших людей, я відчула якесь дивне полегшення. Дописала книгу й стала покійно чекати дня своєї смерті. Минуло три місяці від того страшного діагнозу, а зі мною нічого не відбувалося. Я почувалася на диво добре, навіть сповнилася новими силами. Власне, саме тоді й вирішила зателефонувати Андрію. Після третього побачення він зробив мені пропозицію про заміжжя. Весілля було достатньо скромним — тільки ми і двоє випадкових свідків. Коли ж народилася Софійка, я нарешті помирилася зі своїми батьками. Зараз здобуваю другу вищу освіту, вчуся заочно на факультеті психології. Паралельно працюю редактором в одному жіночому часописі, але в майбутньому хочу допомагати людям. Може, відкрию спеціальний консультаційний центр, побачу. До речі, невдовзі має вийти моя книга.

В якийсь момент мені здалося, що Вікторія лукавить. Що приховує від мене найважливіше.

Може, насправді ніякого діагнозу не було? Може, вона вигадала все це навмисне — аби нагадати про себе тим, хто колись її знав і забув із плином часу? А може, й так: мала намір сама накласти на себе руки і потім передумала, відчувши безцінну вагу кожної миті, дарованої людині долею?..

Вікторія дивилась на мене пронизливим поглядом світло-карих очей і, ймовірно, прочитувала всі мої сумніви.

— Зрештою, — сказала вона. — Хіба не все одно, що зі мною сталося, а чого не сталося? Головне, що завдяки цій історії я зрозуміла, як багато зайвих речей ми тримаємо у своїх помешканнях і як мало добрих людей тримаємо у своїх серцях.

За моєю спиною залунав дзвінкий дитячий сміх.

Березень, 2012, Скоп'є

ЗМІСТ

Передмова	5
<i>Анна Багряна. Опалове намисто.</i>	8
<i>Олександр Вагиль. Боже чудо.</i>	15
<i>Юрій Грешко. Добрий самарянин.</i>	22
<i>Мирослава Данилевська-Милян. Директор.</i>	37
<i>Ольга Деркачова. Via Dolorosa.</i>	42
<i>Любов Долик. Гроза.</i>	52
<i>Мирослав Дочинець. Небесні кресала</i>	57
<i>Ольга Карабин. У сорочці</i>	61
<i>Любов Кіндратович. Дитя віри.</i>	66
<i>Ольга Кіс. Дерев'яна вервечка</i>	69
<i>Леся Кічура. Душі-метелики.</i>	72
<i>Люба Козак. Рани</i>	76
<i>Лілія Кравченко. Шанс на життя.</i>	78
<i>Оксана Кришталева. Народжена для інших.</i>	85
<i>Оксана Маїк. Яблуня</i>	88
<i>Тетяна Новацька-Тітаренко. Обід, вечеря...</i>	91
<i>Богдана Павлечко. Божественна okazія.</i>	99
<i>Віктор Палинський. Сонячний хлопчик.</i>	102

<i>Людмила Пуляєва. В окопах немає атеїстів...</i>	
Чи Бога?	106
<i>Оксана Сайко. Поміж невимовленим.</i>	112
<i>Марія Староста. Осінь</i>	121
<i>Андрій Содомора. Зерна.</i>	125
<i>Ольга Яворська. Не дочекався.</i>	128
<i>Наталія Ярема. Капелан.</i>	132
<i>Галина Яценко. На всіх дорогах життя.</i>	135